

INNOVATIES EN INTEGRALE OPLOSSINGEN IN DE VEEHOUDERIJ

Geachte Tweede Kamer commissie,

Hartelijk dank dat ik hier mag spreken over innovaties. Bij innovaties denkt men vaak aan technische innovaties, en die kunnen een mooie bijdrage leveren aan een duurzame landbouw. Maar in de afgelopen decennia zijn vele miljoenen gestoken in innovaties om uitstoot te verminderen, zonder de bron aan te pakken. Dit zijn end-of-pipe oplossingen die uiteindelijk neerkomen op dure investeringen voor de boer en voor de maatschappij. Wel is het een goed verdienmodel voor het agrarische industriële complex. Denk hierbij aan luchtwassers of tovervloeren en ik ben bang dat we straks Renure en mono-mestvergisting aan het rijtje kunnen toevoegen.

Er zijn ook boeren die bezig zijn met innovaties waarbij ze de natuur weer meer de ruimte geven, en op die manier werken aan oplossingen voor zowel stikstof, klimaat, natuur, dierenwelzijn en waterkwaliteit. Ik ga hier niet pleiten voor 1 of 2 van dat soort oplossingen. Ik pleit voor beleid dat in deze natuurinclusieve dierwaardige klimaatvriendelijke richting stuurt en subsidies die integraal bijdragen aan alle maatschappelijke opgaven. Ik noem voor alle grote diergroepen enkele voorbeelden.

Melkvee

De huidige melkveehouderij is gericht op hoge producties melk en in huidige innovaties wordt gestuurd om de CO₂ uitstoot per liter te beperken. Dat klinkt mooi, maar in de praktijk staat dat haaks op dierenwelzijn, bodemgezondheid en natuur. De verlaging van methaan (en dus CO₂-eq) emissie per liter wordt namelijk bereikt door koeien meer mais te voeren en minder gras. Hierbij wordt ten eerste afgestapt van het natuurlijke gedrag en dieet van koeien (minder grazen), er wordt ook gestuurd op hele hoge dieronvriendelijke productie (sloopkoe) maar bovendien wordt mais geproduceerd met veel kunstmest (=CO₂) terwijl gras veel beter is voor de bodem, uitspoeling en waterkwaliteit.

Hoe kan het dan wel? Inmiddels is uit groot onderzoek van WUR gebleken dat extensieve boeren hetzelfde verdienen als intensieve boeren. Minder input van krachtvoer en kunstmest betekent minder productie maar ook minder kosten. Het is alleen moeilijk voor boeren om de omslag te maken. Daar is dus hulp bij nodig. Een echte duurzame melkveehouderij is wat ons betreft een melkveehouderij waar volop de samenwerking wordt gezocht tussen het natuurlijk gedrag van de koe en de omgeving: dubbeldoel dieren die melk produceren van kruidenrijke graslanden die zijn omzoomd door voederhagen, waar de dieren geen klauwproblemen hebben omdat ze hun hoorns houden. Waar de kalfjes enkele maanden bij de koe blijven, waardoor ze beter groeien en de stierkalveren na 2,5 jaar een hoge kwaliteit biefstuk leveren enkel van kruidenrijk gras. Dat is een melkveehouderij die uitstoot, medicijngebruik en dierenleed van de kalverhouderij bespaart, die met landschapselementen werkt aan herstel van de natuur, bodem en waterkwaliteit. Het mooie is, dat dit ook producten levert waar de consument extra voor wil betalen. Maar de consument moet het wel weten. Financiering om nieuwe ketens op te zetten en op de kaart te zetten is belangrijk. Met een transitie naar zo'n (biologische) melkveehouderij is er ruimte voor méér veehouders die ieder met (veel) minder dieren een goede boterham kunnen verdienen.

De kennis rondom zo'n melkveehouderij is nagenoeg verdwenen. Slechts 30 van de 15.000 melkveeouders weet nog hoe je kalfjes bij de koe houdt. De campagne van Urgenda en LTO - 1001ha kruidenrijk grasland - waar al 1.500 melkveeouders aan deelnamen, laat boeren zelf ervaren hoe klavers kunstmest kunnen vervangen. Ooit zo normaal, maar uit het agrarisch onderwijs verdwenen terwijl elke hectare kruidenrijk 500 kg kunstmest en 1.000 kg CO₂ scheelt terwijl de melkopbrengst gelijk is. Wat boeren ook niet leren is dat ze door maaien met een messenbalk 80% insectenlevens kunnen besparen.

Het vak bodembiologie heeft geen prioriteit in agrarische opleidingen. Er zijn dan ook maar enkele boeren die echt het schimmelnetwerk in de bodem goed begrijpen en op orde hebben en die het herkauwen van koeien – het natuurlijke gedrag – ten volste benutten. Omdat deze kennis weg is, kan hier wel degelijk gesproken worden over innovatie, al is het een soort vooruit naar vroeger met de kennis van nu. Een ondernemer die succesvol kruiden zaait met drones en daarmee fossiele brandstoffen bespaart, bodemverdichting voorkomt en kan zaaien in extreem natte omstandigheden, botst al jaren tegen muren op in zijn zoektocht naar subsidie.

Varkens

Biologische varkenshouders verdienen over het algemeen een prima boterham terwijl zijn gemiddeld slechts 1/5 van het aantal varkens houden vergeleken met een gangbaar bedrijf. Wanneer Nederland net als landen zoals Denemarken echt inzet op de groei van biologisch, kunnen vele varkenshouders omschakelen en ieder toe met 1/5 van het aantal varkens. Als we dan spreken over een grote reductie in landgebruik en dieraantallen, dan ligt daar de oplossing.

Een andere belangrijke innovatie is het varkenstoilet van het nieuwe concept Pigster: varkens zijn zindelijke dieren en poepen graag op een vaste plek. Wanneer je ze een varkenstoilet geeft, kunnen ze hun natuurlijke gedrag vertonen én de ammoniakreductie ontzettend verkleinen wat weer goed is voor hun gezondheid en voor ons milieu.

Een andere prachtige innovatie is het Akkervarken: varkens die in het voorjaar worden ingezet in de akkerbouw om het vanggewas weg te werken. Gratis voedsel voor het varken, gratis bemesting voor het land, een blij varken en besparing van bewerking met zware tractoren, diesel en grondverdichting. Deze zelfde varkens worden ook ingezet om invasieve exoten weg te werken, en besparen zo glyfosaat en daarmee milieu en gezondheidskosten. Bovendien een gelukkig en dierwaardig varken en de boer een afwisselend en leuk werk. Deze integrale inzet van dieren als medewerkers verdient aandacht, doorontwikkeling en promotie.

Kippen

Ergens is iets misgegaan: aan de ene kant hebben we een doorgefokte legkip die met vele borstbeenbreuken 300 eieren per jaar legt en waarvan de haantjes worden versnipperd. Aan de andere kant is er de doorgefokte vleeskip, een kip die men 'efficiënt en duurzaam' acht maar die zo dieronvriendelijk wordt gehouden dat de kip spotgoedkoop is geworden waardoor de consumptie ongezond hoog is. De stap van supermarkten naar 1 ster kip, wordt wel eens weggezet als 'niet duurzaam'. Maar deze stap scheelt nu al 100 miljoen slachtingen per jaar, terwijl de boeren toch evenveel geld verdienen. Door de hogere kostprijs, wordt de kip ook beter in zijn geheel gegeten waardoor we minder vlees dumpen in Afrika. Al met al een 'innovatie' die een applaus verdient en wat ons betreft vandaag nog de minimumnorm wordt.

Andere belangrijke innovaties zijn de paar boeren die dubbeldoelkippen houden: kipcaravans met hanenkarren voor het vlees en kippenkarren voor eieren en vlees en die worden verplaatst op de melkveehouderij en daar worden ingezet om de bodem te verbeteren. Deze vorm van kippen houden, draagt enorm bij aan het bij elkaar brengen van boeren en burgers en de cohesie op het platteland. Helaas wordt deze houderij door regelgeving in de hobbyhoek gehouden.

We zien ook boeren die de kippen houden onder boomgaarden en zo werken aan efficiënt dubbel landgebruik. En natuurlijk is er Kipster: het klimaatvriendelijke 3 Beter Leven sterren ei. De innovatieve ondernemers die nog verder zouden willen innoveren met slachten op locatie.

De rol van de veehouderij in het voedselsysteem

Vlees, zuivel en eieren zijn gezonde producten mits ze met mate worden geconsumeerd. De huidige consumptie is niet gezond voor de planeet en niet voor mensen. Tot 80 jaar geleden werden er nauwelijks dieren gehouden enkel voor hun vlees, en geen gewassen verbouwd enkel om de dieren te voeden.

Bij innovaties in de veehouderij, is het goed te bedenken welk doel ze dienen. Om maatschappelijke doelen te halen, zullen we de veehouderij ten minste moeten aanpassen aan de hoeveelheid voer en land. Maar beter is nog dat de dieren op een dierwaardige manier nuttig worden ingezet in een gezond voedselsysteem en bij bodembeheer en natuurherstel. Daarbij hoort een andere kijk op dieren en een beter begrip van hun intelligentie en natuurlijke gedrag. Bijbehorende innovaties zijn bijvoorbeeld metingen aan geluksgeluiden bij kippen.

We zijn vergeten dat koeien hoorns hebben en dat die nuttig zijn als de wolf in de buurt is. We gaan wol van schapen weer gebruiken, en we zetten schapen in als werknemers in de akkerbouw. We lossen brandgevaarlijke stallen niet op met nog meer techniek, maar kijken bijvoorbeeld naar brandveilige biobased materialen zoals hennep en helpen daarmee de akkerbouwer aan een nieuw verdienmodel. Het is het weer leren omgaan met de natuur, dat we moeten leren. Geen Renure maar Biomeilers. Geen mono-mestvergisters maar micro-mestvergisters voor de wintermest.

We moeten ook accepteren dat elk dier, net als elk mens, een bepaalde uitstoot heeft. Dat is niet erg. Het is de hoeveelheid dieren die voor de problemen zorgt, en niet ieder dier op zich. Winwinwin innovaties in de veehouderij zetten het natuurlijke gedrag van het dier centraal en dragen bij aan een natuurinclusiever verdienmodel van de boer dat focust op kwaliteit en niet op kwantiteit.

Onze hoop is op een subsidiestelsel en beleid dat sociale, economische en technische innovaties ondersteunt die bijdragen aan integrale oplossing voor dier, boer, klimaat en milieu; dat de focus legt op ondersteuning van de voorlopers en het peloton, en dat ruimte biedt voor kleinschalige en out-of-the-box projecten.

Hartelijk dank,
Hanneke van Ormondt
Caring Farmers